

DĚTSKÝ LIDOVÝ ODĚV NA SLOVÁCKU. NA PŘÍKLADU SBÍRKY A FOTODOKUMENTACE SLOVÁCKÉHO MUZEA

Marta Kondrová, Slovácké muzeum, Uherské Hradiště

Dětské kroje byly ve starší době zřídka kdy z nových látek, obvykle je matka přešla z dobrých částí vlastních odložených šatů, a když je děcko samo nedotrhalo, vždy se vyskytl mladší následovník, který se již postaral o to, aby nakonec zbyla jen hrstka hadříků.¹

Dětskému oděvu byla v národopisné literatuře věnována pozornost okrajově, obvykle v rámci popisů regionálních typů kroje.² V roce 2012 byla v Technickém muzeu v Brně na téma dětského oděvu a dětské textilní hračky uspořádána konference Textil v muzeu, ze které byl vydán sborník příspěvků. I přes zadané téma se dětskému oděvu věnovaly pouze čtyři příspěvky.³ Stejně tak tvoří dětský sváteční oděv v rámci textilních fondů jednotlivých muzeí malé kolekce. Ne jinak je tomu v případě etnografické textilní sbírky Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Textilní fond etnografického oddělení Slováckého muzea v současné době čítá na 20 000 kusů krojových součástek, bytového textilu, výšivek a doplňků lidového oděvu z oblasti Slovácka. Dětské oděvy a dětské krojové součásti však tvoří pouze zlomek. Náš příspěvek má za cíl nejen zhodnotit krojové součástky v textilním fondu Slováckého muzea a doložit jejich užívání na archivních fotografiích, ale s konkrétními příklady zhodnotit změny v lidovém oděvu dětí od narození po dobu dospívání v časovém období od konce 19. století až po padesátá léta 20. století.

Všední oděv a dětský zejména je v muzejních sbírkách zastoupen zcela okrajově. Pozornost byla věnována už při počátcích sběratelské činnosti kroji svátečnímu a obřadnímu. K příležitostem, kdy byly nejmenší děti oblékány do svátečního oděvu, patřily zejména křtiny, nedělní návštěvy kostela, církevní svátky (Boží tělo), svatby atd. Zatímco všední oděv byl jednoduchý jak stříhem, tak použitým materiálem, svátečním šatům byla věnována větší pozornost. Děvčata i chlapci bez rozdílu pohlaví nosili přibližně do svých pěti let stejný typ oděvu. Rozdíl nebyl patrný ani podle barevnosti – barevný stereotyp růžové a modré barvy se začal utvářet až na počátku 20. století. Pokud byly původní součásti dětského, zejména kojeneckého oděvu zdobené, obvykle to bylo červenou barvou, které byla prisuzována ochranná funkce.⁴ V našem příspěvku budeme věnovat pozornost oděvu nejmenších – novorozeňat, batolat i dětí předškolního a školního věku, které nosily již krojové součástky shodné s krojem dospělých.

Oděv novorozeňat – pleny, peřinky, povijany, chůvky, úvodnice

Ihned po narození byly děti zabalovány do pleny z měkké savé tkaniny nebo obyčejného plátna. Obvykle se na pleny použily obnošené košile nebo povlaky na peřiny, které se natrhaly na kusy.⁵ Plenkové kalhoty šité, někdy také se šlemi, se začaly užívat až na konci 19. století, a to většinou v městském prostředí. Stejně jako spodní prádlo u oděvu dospělých se objevuje až s většími nároky na hygienu a výrazněji se dostává do běžného života v době, kdy lidový oděv z běžného nošení ustupoval.

Podbradníky či bryndáky se vyskytovaly od počátku 20. století opět nejprve v měšťanském prostředí. V lidovém prostředí se jako ochrana před ušpiněním při krmení přehodil přes krk a hrudník dítěte útržek plátna nebo jiný hadřík. V rámci ručních prací se jako

reprezentativní doplněk začaly vyrábět podbradníky háčkové či pletené, nebo šité z jemných látek, často také zdobené výšivkou. Důkladem oblékání pleteného podbradníku je např. snímek matky s dítětkem z Javorníka už z roku 1906.⁶ Podobných podbradníků se do sbírek Slováckého muzea (dále jen SM) dostalo osm kusů, převážně ze třicátých a čtyřicátých let 20. století.⁷

Kromě plen a obyčejné plátěné košilky, obvykle k zavazování za krkem, se děti balily do peřinky a převazovaly povijanem, aby „dobře rostly“. Peřinka *zabalovačka* byla čtvercová, vyplněná péřovou vložkou. V nejhudších regionech jihovýchodní Moravy (např. na moravských Kopicích) se do přelomu 19. a 20. století udrželo balení dětí pouze do plachty.⁸ Na všední den byla peřinka nezdobená, plátěná nebo z kanafasu (E 28.923 z Boršic u Buchlovic) a dítě se do ní původně balilo položené podélně. Diagonální položení dítěte hlavou do jednoho

Rodiče s dítětem v peřince a úvodnici. Kunovice 1930. Fotoarchiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti (dále jen Fotoarchiv SM UH).

cípů se ujalo během druhé poloviny 19. století.⁹ V lidovém prostředí se od prvních desetiletí 20. století objevovaly také peřinky zdobené v rohu jedním kanýrem s plátěnou krajkou.¹⁰ Zdobněji působily peřinky se dvěma kanýry z plátěné krajky. Peřinky musely být vždy čisté a krajka mírně naškrobená.¹¹ Původně se děti do takto zdobených peřinek balily v neděli či o svátcích, ve čtyřicátých letech se začaly používat i ve všední dny.¹² Peřinky se převazovaly povijanem – obvykle tvořeným tkanicí s vytkávaným vzorem – bílé, červené i modré barvy. Ve čtyřicátých letech se objevovaly také povijany háčkové.¹³ V některých lokalitách bylo převázání povijanem červené či modré barvy také jediným rozlišovacím znakem pohlaví dítěte.¹⁴

Už kolem roku 1900 se objevily peřinky tzv. americké, které dětem umožnily větší komfort pohybu a nestahovaly je tak. Do lidového prostředí se však dostaly až na konci třicátých, respektive ve čtyřicátých letech 20. století. Přes osvětové působení lékařů, kteří poukazovali na škodlivý vliv těsného zabalení na růst a vývoj dítěte, se původní peřinky a povijan udržely v lidovém prostředí ještě ve čtyřicátých letech 20. století. Sváteční peřinka určená ke křtu nebo k úvodu měla vždy jeden cíp lemovaný naskládanou krajkou, obvykle ve dvou vrstvách nad sebou. Krajka se škrobila a žehlila pomocí železné nahřáté kulmy do ozdobných ruliček – *kulmovala* se. Peřinky šité ke křtu od čtyřicátých let 20. století neměly již samostatný povijan, ale jejich součástí byly našité části plátna s protaženými stuhami k zavazání. Tento typ peřinek je ve sbírkách SM zastoupen celkem třemi kusy.¹⁵

Ve všední den, zejména při práci, nosily ženy děti v *chůvce*. Obvykle se šila z širšího pruhu plátna, od dvacátých let také z různých pevnějších tkanin žakárových vzorů, kterým

si matka k sobě dítě přivinula. Nošení dítěte v chůvce bylo praktické zejména při práci. Nejmenší děti se nosily obvykle tak, že si vzala matka dítě do náručí a chůvku si přehodila přes rameno, dítě do pruhu zabalila a druhý konec podložila pod dítě. Větší děti, které již samy držely hlavu, si pak mohla žena vzít na záda a chůvku pak uvázala vepředu na suk. ¹⁶ Obvykle byly chůvky pruhované nebo květované v délce 200–250 cm a šířce 60–75 cm. Ve sbírce SM se nachází dvě chůvky pocházející z Kunovic z padesátých let 20. století. Jako chůvka pro uvázání dítěte na záda mohla sloužit jakákoli plachta a často tak nosili své mladší sourozence i větší děti.

Matka s dítětem v chůvce. Velká nad Veličkou 1924. Fotoarchiv SM UH.

Ke křtu se dítě v peřince balilo do úvodní plachty, stejně jako k úvodu. V obcích, kde se udrželo oblékání kroje ke slavnostním příležitostem až do padesátých a šedesátých let 20. století, nosily takto děti ke křtu spojenému s civilním vítáním občanků. Např. ve Vlčnově se tak běžně nosily ke křtu děti ještě v sedmdesátých letech 20. století.

Košilky, čepičky

Základní součástí oděvu dětí již po narození byla bílá plátěná košilka s dlouhým rukávem a zřaseným límečkem kolem krku nazývaným na Slovácku lokálně *obršláček* (Vážany), *krejzlíček* (Staré Město), *lémeček* (Kunovice), často lemovaným bílou úzkou krajkou (E 19.923). Košilka se zavazovala za krkem na tkaničky. Patřila k běžnému každodennímu

Matka s chlapcem a děvčátkem v kanduškách. Jarošov 1914. Fotoarchiv SM UH.

oděvu, k svátečním příležitostem mohla mít zdobnější krajku na límečku, nebo límeček zdobený jemnou výšivkou (E 30.703, E 30.704). Ve třicátých letech se i do lidového prostředí dostávaly košilky šité podle módních časopisů. Měly např. hranatý výstřih lemovaný plátěnou úzkou krajkou a na prsou několik řad jemných sámků (E 9677). Košilky s ležatým límečkem pod bradou, obvykle ozdobně vykrojeným, se objevily v lépe situovaných rodinách už ve dvacátých letech 20. století. Ženy je šily samy, případně se kupovaly košilky tovární výroby. Na límečku se opět uplatnilo *štykování*, výšivka nebo alespoň ozdobné obšití okrajů, stejně jako na rukávech (E 31.604). Spíše výjimkou byly od padesátých let košilky s propínáním předního dílu zapínané na nitěné knoflíky (E 31.605).

Ke košilkám se obvykle šily plátěné čepičky ze stejného materiálu, shodné barvy a zdobení. Obvykle byly soupravy bílé (E 30.705, E 30.706, E 36.785, E 36.786), od

dvacátých a třicátých let s barevným vyšitím s patrným důrazem na rozlišení pohlaví dítěte – pro chlapce s modrým zdobením (E 30.707, E 30.708), pro děvčátka s červeným či růžovým, případně se barva uplatnila již v materiálu (E 36.787, E 36.788).

Plátěné čepičky mohly být šité z jednoho, dvou i tří dílů. Nejjednodušší byl čepček z plátěného obdélníku, jehož dvě strany se k sobě sešily a v dolním okraji se zahnutím a přešitím vytvořil tunýlek. Čepček byl pak špičatého tvaru (E 36.755). Z jedné části se šily také čepičky v týle zřasené a sešité v jednom místě s ohrnutým okrajem kolem čela (E 30.707). Obvykle se však čepičky tvarovaly dokulata pomocí záševků v týlové části (E 36.785), nebo byla týlová část k pruhu plátna samostatně všitá (E 36.756). Ve čtyřicátých letech se všední novorozenecké čepičky šily nejen z jemného plátna a popelínu, ale také z madeiry či saténů a dalších materiálů. Objevují se také čepičky z vzorovaných látek, např. pruhované či květované a mnohdy ještě kolem obličeje zdobené naskládanou krajkou. Tyto čepičky byly už obvykle třídílného stříhu. Prostřední díl tvořil pruh plátna a boční díly měly téměř čtvercový nebo půlkruhový tvar (E 25.367, E 25.366).

Křestní košilky, kabátky a soupravy

Oděv ke křtu byl slavnostnější, obvykle se skládal z košilky, kabátku a čepčku. Košilky byly stříhově shodné se všedními, měly však obvykle jemnější a zdobnější krajkou na límečku, případně na rukávech. Na košilku se křtěnci oblékal obvykle kabátek, plátěný nebo z jemnějších materiálů, např. molu, organtýnu, etamínu. Dva etamínové kabátky z konce 19. století ze Zlechova patří ve sbírkách SM k nejstarším (E 28.717, E 28.718).

V lidovém prostředí nemáme v muzejních sbírkách mnoho dokladů o speciálních křestních soupravách z poloviny nebo konce 19. století. Hlavní důraz ve zdobnosti byl logicky kladen na čepček, který byl prakticky jedinou viditelnou součástí křtěnce zavinutého do peřinky. Čepičky se v rodinách mnohdy dědily po několik generací. Ve třicátých letech 20. století, v českém prostředí i dříve, se také začaly objevovat přízové pletené čepičky s korálky. Čepičky s barevnými korálky, které se na přízi navlékaly během pletení čepčku a vytvářely různé motivy, obvykle květinové, byly poměrně vzácné.¹⁷ Ve sbírkách SM se vyskytuje pouze jeden kus s modrými korálky (E 25.438). Přízové čepičky s barevnými květinovými vzory byly na Slovácku ojedinělé. Čepček se takto vyrobený koupil na jarmarku a ženy jej podle vlastního vkusu obvykle dozdobily naskládanou krajkou nebo pentličkami.

Drtivá většina oděvních součástí ke křtu měla bílou barvu (bílá jako symbol nevinnosti). Genderové rozdělení barev na modré pro chlapce a růžové pro děvčátka se začalo zejména v měšťanském prostředí uplatňovat ve dvacátých letech 20. století a dostalo se také na křestní oblečení. V muzejních sbírkách SM jsou zastoupeny především soupravy nebo křestní čepičky datované po roce 1900. Takovou je mimo další souprava kabátku a čepičky z bílého saténu z roku 1935 (E 36.796, E 36.797). Kabátek s dlouhým, krajkou lemovaným rukávem má kolem krku krajkou tovární výroby jako krejzlík. Čepička je šitá ze dvou částí s čtvercovým zadním dílem a kolem čela je lemována skládanou tylovou krajkou a bílou pentličkou s našitými voskovými kvítky. Na temeni jsou z bílé taftové

Přízová křtící souprava, Modrá (E 33.897–E 33.898), 1930.

stuhy naskládány dva ozdobné květy spojené pentlí. Měšťanské prostředí třicátých let 20. století zastupuje ve sbírce etnografického oddělení SM křestní souprava E 36.798–E 36.801. Je tvořena kabátkem z bavlněného tylu s nabíraným krejzlíčkem u krku, zdobeném na prsou a koncích rukávků aplikací saténových tenkých stuh smetanové barvy. Podobně je zdoben také čepček, podšitý plátnem se dvěma růžicemi seskládanými ze stuh na bocích. Křestní rouška či příkrývka, která se dávala přes peřinku, je rovněž tylová s aplikací stuh a po obvodu je lemována krajkou z vyšíváního tylu. Soupravu ke křtu doplňuje povijan na peřinku z hedvábné stuhy a krajky.

Křestní souprava, Lanžhot (E 11.459–E 11.462), první polovina 20. století.

V některých lokalitách nepostrádaly křtící soupravy zákonitosti barevnosti a ornamentiky krojové výšivky.

Uplatnila se na nich obdobná výšivka jako na kroji rodičů. Příkladem ve sbírkách SM je křestní souprava z Hovorán (E 4859–E 4863), tvořená plátěnou řasnatou košilkou s límečkem a organtýnovým kabátkem s pestrobarevnou květinovou výšivkou na prsou a dolním lemu rukávků. Stejná výšivka zdobí čepček šitý ze tří částí, kolem čela lemovaný naskládanou krajkou. Podobně také souprava z Lanžhota (E 11.459–E 11.462), tvořená košilkou, etamínovým kabátkem s květinovou výšivkou a bílým čepčkem s ozdobou seskládanou ze stuh na temeni.

Od dvacátých let 20. století byly především v měšťanském prostředí nebo bohatších selských rodinách oblíbené přízové křtící soupravičky zhotovované z pružného úpletu, nebo háčkované z jemné příze i kordonetky. Objevovaly se již brzy po roce 1900, ale nejvíce se rozšířily během třicátých a čtyřicátých let 20. století. Do těchto let také můžeme datovat většinu z celkového počtu devíti souprav, dvou samostatných kabátků a dvanácti čepiček.

Oblečení batolat a dětí do pěti let

Pro nejmenší děti od věku batolat odrostlých peřince do pěti let byly určeny *kandušky* – suknice s řasenými rukávy, které oblékaly děti na plátěnou košilku – spodničku bez rozdílu pohlaví. Obvykle bylo možné rozeznat v nejtětlejším věku děvčátka od chlapců podle toho, že děvčátka měla dolní okraj rukávků zakončený *kadrlí* či *taclí*, tedy zřaseným volánem s krajkou. Naopak chlapecké *kandušky* obvykle tuto ozdobu postrádaly.

Sváteční kroj pro děvčátko, Lanžhot (E 11.455–E 11.458), 1960.

Sváteční chlapecký kroj, Nivnice (E 8002–E 8005), 1930.

Košilky

Ve všední dny, zvláště v parném létě, nosily děti pouze košilku, často rovného střihu, s řaseným krejzlíkem stejného střihu jako novorozenecké. Košilky se pak zapínaly nebo zavazovaly na zádech, někdy také vepředu. Na tuto košilku se pak mohla obléci kandaška, přičemž nařasený krejzlík pak ležel na šatičkách a tvořil ozdobu. Během třicátých a čtyřicátých let 20. století se tak pod slavnostní typ kandašky začaly oblékat košilky s nabíranou sukni, které se škrobily a tvořily spodničku, rozšiřující a zvedající sukňovou část šatů. V mnoha lokalitách se během dvacátých let 20. století začal krejzlík přivazovat samostatně a od košilky se zcela oddělil. Tvořila ho plátěná nitěná krajka tovární výroby, nejčastěji však tylová krajka na jedné straně ušitá do tunýlku s provlečenou šňůrkou pro zřasení a uvázání kolem krku.

Na Hornácku se na košilkách i nejmenších dětí uplatňovala výšivka podle počítané niti v ustálené barevnosti, ke které děti nosily zvláštní typ čepce s nařasenou týlovou částí. Ve sbírkách SM tento typ oděvu reprezentuje košilka s čepčkem (E 14.304–E 14.305). Hornácké dětské čepčky jsou stříhové atypické s týlovou nařasenou částí. Košilka má nabírané rukávy a zřasený límeček *kráglíček* s barvenou modrooranžovočervenou výšivkou podle počítané niti. Rukávky jsou krátké, nařasené a vyšité geometrickým vzorem, obdobně jako hornácké ženské rukávce. Čepček zvaný *gargula* má týlovou část zřasenou a širokou obdélníkovou plochu kolem čela vyšitou stejným vzorem ve shodné barevnosti jako košilka.

Obdobně střižená je košilka E 4315, která má místo *kráglíčku* obdélníkový *modrostrakatě* vyšitý límeček. Košilka je prostřižena vepředu a od dolního okraje částečně sešitá. Pochází z Velké nad Veličkou asi z roku 1910. Další samostatná košilka *gráglovica* s modře vyšitým límečkem a třemi svislými pruhy na předním díle pochází rovněž z hornácké obce, konkrétně z Javorníka.

Šatečky – kandušky

Šatečky *kandušky* byly typem oděvu, který se v minimálních stříhových obměnách vyskytoval prakticky na celém území Moravy i Čech. Byly tvořeny rovným krátkým živůtkem, ke kterému byla přišita nařasená suknice, sukýnka a dlouhé rukávy, často nabírané a zakončené manžetou nebo *taclí*, *kadrlí* s krajkou. V některých lokalitách se nosily šatečky s rovným úzkým rukávem zakončeným úzkou kraječkou. Zapínaly se na zádech na knoflíčky nebo patentky. Zdobení mohla tvořit výšivka či našité stužky a krajky.

Regionální názvy této součásti byly rozmanité. *Kandušky*, jinak také nazývané *šatečky*, *pasnice* (Jalubí), *pasule* (Topolná, Tučapy), *šohajky* (Staré Město), *tibětky* (Vlčnov), *kadrlovice* (Veletiny), *kaboš* (Podluží), byly pro všední příležitosti šité ze vzorovaného barchetu, pláten s drobným potiskem – kartounu i flanelu. Na neděli a k svátečním příležitostem byly kandušky z vlněných *harasů*, *tibetů* i brokátů, pro chladnější období také ze sametu či plyše a děti k nim oblékaly na hlavu zdobené čepičky *karkulky*, *pupy*, *pupeny* atd.

V některých oblastech (Kyjovsko) se šily také šatečky bez rukávů zvané *gandoš* (Ratiškovice), *pasnica* (Lanzhot), pod které se v létě oblékala košílka s baňatými rukávci a v zimě teplejší kabátek *kaboš* (Ratiškovice).¹⁸

Čepičky – karkulky

O nedělích a svátečních příležitostech oblékaly k šatečkám děti v nejmladším věku a bez rozdílu pohlaví čepičky zvané též *karkulka*,¹⁹ *gargulka*, *pupena*, *srauková pupena* (Ratiškovice), *portovica* (Vlčnov), *patáčnica* (Uherskohradištsko), *slovácký čepec* (Podluží) atd. Byla šitá z vlněného štufo, červeného i modrého atlasu, ale také z popelínu či brokátu obvykle ze tří částí. V některých lokalitách se setkáme také s čepičkami z šesti dílů (E 8005 z Nivnice).²⁰ Čepičky se zdobily našitými korálků, flitrů, dracounů či bulionů. Kolem čela po obvodu čepičky se často naší-

Matka s dětmi. Vyškovec 1900. Fotoarchiv SM UH.

Matka s dítětem v tibětce a portovici. Vlčnov 1900. Fotoarchiv SM UH.

vály také *tyrangle* – drobné našítí tylu s naskládanými stužkami. Zavazování tvořila obvykle taftová či hedvábná stuha. Větší děvčátka, již kolem druhého a třetího roku, nosila ke kanduškám místo čepcečku šátky, většinou štrápcové, a chlapi klobouky či beraničky.

Obvyklou výraznou ozdobou byla růžice zvaná *frča*, *frčisko*, *růža*, seskládaná ze stuh, zřídka i krajky do různé velikosti i tvaru. Obvykle se tato *frča* našívala na temeno čepičky (E 4998, čepceček z Kyjovska) či mírně do týla, v některých případech mohly být podobné ozdoby také v rozích nad čelem (E 19.835). Způsobem seskládání můžeme tyto ozdoby rozdělit do několika skupin:

1. Mašle (Kyjovsko)
2. Jednoduchá růže skládaná do kruhu ze stejně dlouhých smyček stuhu (Uherskohradištsko)
3. Růže z několika vrstev stuh (Uherskohradištsko, Vlčnov)
4. Růže z několika vrstev stuh ve tvaru polokulatého květu s korálky, bulionky nebo květem uprostřed (Vlčnov, Nivnice)
5. Polokulatá růžice – *makovička* (Podluží)
6. Růžice z několika vrstev stuh skládaná do polokulata – *frča*, *křepelica* (Podluží)
7. Mašle skládaná do obloučků *smyček* (Podluží, Rohatec)

Jednoduchá mašle se objevuje na čepčících z Kyjovska, které se odlišují také stříhově a jemným kulatým vykrojením kolem obličeje se blíží ženským čepcům. Šité byly obvykle z hedvábných atlasů nebo ornátů, se stuhou hustě naskládanou kolem okraje čepcečku. Mohou být bez mašle (E 25.886 z Ratiškovice, foto), nebo s mašlí našitou v týle čepcečku (E 7997, E 4995 a E 4997 z Rohatce).

Frča mohla být seskládaná z větších či menších mašlí či smyček tvořících kruh. S těmi se můžeme setkat u starší vrstvy *portovic* z Vlčnova (E 4999) nebo u čepcečků z Hluku (E 5002). Smyčky mohly být seskládány i v několika vrstvách nad sebou (E 4990 z Vlčnova, foto, E 4998 z Kyjovska).

Frča či růža mohla mít podobu kompaktní růžice ze stuh uprostřed s květem (E 4991, E 4992 z Vlčnova) nebo s buliony a barevnými perličkami či voskovými kvítky (E 8005, foto sváteční chlapecký kroj, Nivnice E 8002–8005, E 8014 z Nivnice).

Specifické způsoby skládání ozdoby na temeno čepičky můžeme identifikovat na čepčících z Podluží, kde se vyvinuly do tří typů. Na čepičce z Lanžhota (E 11.461, foto křestní souprava, Lanžhot E 11.459–11.462) můžeme popsat růžici polokulovitého tvaru z úzkých taftových stuh zvanou *makovička*. Dalším způsobem skládání mašlí na dětských tzv. *slováckých čepcích* či *pupinách* na Podluží byla *frča*, *křepelica*, tvořená z několika mašlí vrstvených na sebe v barvě bílé, modré a růžové (E 19.832 z Podluží, foto, E 19.833 z Lanžhota). Posledním způsobem ozdoby jsou tzv. *smyčky*, skládané stejným způsobem, jaký známe ze slavnostního čepce dívčího kroje zvaného rožky – do několika obloučků (E 11.458 z Lanžhota, foto sváteční kroj pro děvčátko, Lanžhot E 11.455–11.458).

Čepceček, Ratiškovice (E 25.886), 1900.

Mladší skupina čepcečků z Uherskohradištska i Uherskobrodsko již *frču* postrádá. Naopak na ploše čepcečku se často rozvinul naturalistický květinový motiv, obvykle vyšívaný strojem. Tyto čepcečky se dostávaly do

oblíby zejména na konci čtyřicátých let 20. století (E 4804). V padesátých a šedesátých letech dochází na čepčících k užití nových materiálů i módních stříhů a technik, např. na Nivnicku se uplatňuje na dětských čepčících z jednoho dílu tzv. žabičkování (E 8006 z Nivnice).

Oblékání kandašky a karkulky

Jak jsme zmínili výše, kandaška se oblékala na spodní košilku v chladnějším počasí a zdobená aplikací i výšivkou či šitá z lepších látek se nosila vždy ke slavnostní příležitosti. Samostatně se na kandašku přivazoval límeček krejzlík, tvořený krajkou jednoduše zřasenou na šňůrce provlečené tunýlkem. U kandašek s řasnými rukávy se pod nimi uplatnily rukávy košilky obvykle na konci zdobené krajkou, případně i vyšité (E 33.283 z Vlčnova).

Šaty bez rukávů a košilky rozdílné pro děvčátka a chlapce

V některých lokalitách, např. na Kyjovsku i Podluží, se oblékaly také šaty bez rukávů, pod které se oblékala košilka s nabíranými rukávy. *Gandoš* z Ratíškovice (E 25.878) je šitý z červeného plátna s ozdobným vyšitím kolem průramků a výstřihu i napojení zřasené sukénky bílou hedvábnou přízí. V chladnějším počasí se nosily místo rukávců nebo košilky pod šaty také *jupečky* nebo *kacabajky*. Sváteční zimní dětský komplet na děvčátko (E 7992–E 7996) z Rohatce je tvořený *rubáčem*, tedy spodní košilkou s našasovanou plátěnou sukýnkou. Přes ně se oblékala *kacabajka* – kabátek z bílého vzorovaného kašmíru a sametové modré šatečky s vyšitými kvítky po ploše. Ze stejného materiálu jako šatečky je ušita také čepička zvaná *čičena*, kolem tváře lemovaná bílou kožešinkou.

U oděvu pro chlapce se v Rohatci můžeme setkat s *rubáčem*, na který se oblékala košile s rovně střiženým stánkem i rukávy, na koncích s červenou dírkovou výšivkou. *Gandoš* je ušitý z červeného *kartúnu*, který se objevuje běžně na tureckých šátcích zvaných jako *halúzkové*. Ke kompletu

Čepčiček s frčou, Kyjovsko (E 4998), 1900.

Čepčiček, Podluží (E 19.832), 1920.

Sváteční chlapecký kroj, Rohatec (E 7987–E 7991), 1930.

(E 7987–E 7991, foto) patří límeček z bílého plátna našasený na šňůrce a malá beranice z černého kruhu.

Na Podluží v létě nosily děti také šatečky bez rukávů zvané *kabošek* nebo *pasnica*. Děvčátka pak pod ně oblékala nabírané rukávce, chlapci košilku s dlouhými vyšitými rukávy.²¹

Zajímavou anomálii v rámci oděvu dětí v širším okolí v tomto směru popisuje J. Pavelčík v obci Strání, kde říkali kompletu košile, šatům a čepěčku *čechýlek*. Přestal se zde údajně oblékat ve dvacátých letech 20. století. Oproti šatům typu kandušek je svrchní část oděvu nazývána autorem jako *fěrtůška* (jinak je ale jako fěrtuška označována ve Strání přední sukňě ženského kroje!). Zapínala se ve předu a byla prostřižená po celé délce. Pod šatičky *fěrtůšku* střižené bez rukávů s mírně našasenou sukničkou přišitou k živůtku se oblékala košilka. U chlapců byla rovného střihu zavazovaná na šňůrky u krku stejně jako košile dospělých. Dívčí spodnička měla charakter rukávců, avšak s výrazně delším stánkem sahajícím pod kolena dítěte. Dívčí košilka byla nesešitá a nosila se zapínáním dozadu.²² Pro tento oděv se nepodařilo zatím dohledat ani fotografický, a tím méně fyzický doklad. Jeho doložení by bylo zajímavým posunem v bádání o dětském lidovém oděvu. Ve Strání jej však nepopisuje ani J. Beneš, znalec kroje na Uherskobrodsku, který zde prováděl rozsáhlý výzkum na počátku padesátých let 20. století. J. Klvaňa při popisu straňanského kroje užívá název *čechýlek* pro košilku: „Z dětské úpravy, jinak obyčejné, z barevné čepičky i jednotných šateček se skládající, zaznamenat dlužno název košilky vzadu otevřené „čechýlek“, pocházející až ze starověku českého.“²³ Z tohoto strohého konstatování by se dalo naopak usuzovat, že žádné výjimečnosti oproti okolním krojovým okráskům straňanský dětský kroj nevykazoval.

Rozstřížení dětské košilky ve předu zmiňuje J. Klvaňa v oblékání dětí na Hornácku.²⁴ Poměrně v raném věku k ní začaly děti nosit místo kandušky *pruclek* nebo *kordulku*. Ve sbírkách SM se kanduška z Hornácka nenachází, ačkoli se také zde zřejmě nosila. Děvčátka oblékala brzy i košilku s obdélníkovým límcem popsanou výše. Košilka měla střih i výzdobu shodnou jako ženské rukávce, pouze měla výrazně dlouhý stánek, který sahal pod kolena či až po kotníky, v Nové Lhotě se tento oděv nazýval *uherky*. Pro oděv dětí na Hornácku, tvořený košilkou nebo rukávěčkou, sukni či šatečkami zvanými *šubaňa*, máme ve sbírkách SM doklady až z šedesátých let 20. století. Komplet z Javorníka z tohoto období (E 4856–E 4858), tvořený košilkou, čepěčkem a šubaňou, je stylizován a je na něm patrné ovlivnění folklorismem. Přesto můžeme ve fotodokumentaci najít důkaz oblékání podobného typu oděvu ve třicátých letech 20. století.²⁵ Košilka z Javorníka má opět podobu rukávců s dlouhým stánkem. Přes ni se oblékala šubaňa – vestička z červeného plátna, která má zapínání na zádech a ve předu má k dolnímu okraji přišitou imitaci *kartúnové fěrtušky*. K tomuto kompletu se dětátku na hlavu vázal obdélníkový šateček, zdobený oranžovo-modro-červenou hornáckou výšivkou obdobnou jako na rukávcích. Po uvázání na hlavu tvořil šátek jakýsi čepěček. Tyto čepěčky na Hornácku nosily ve třicátých a čtyřicátých letech i větší děvčátka. Ze stejné obce pochází oděv pro asi čtyřleté děvčátko tvořený rukávci s černostrakatým vyšíváním, červenou sukničkou se dvěma přes prsa překříženými šlemi a čepěčkem s čtvercovým dýnkem a černostrakatou výšivkou po ploše (E 25.395–E 25.397). Tento typ čepěčku s téměř čtvercovým dýnkem zmiňuje V. Frolec při popisu dětského hornáckého kroje²⁶ a zachytil jej na akvarelu také J. Uprka.²⁷

Portovica, Vlčnov (E 4990), 1900.

Vliv městské módy a folklorismu

V dětském oděvu se můžeme setkat brzy po roce 1900 s vlivy folklorismu, ať už se jedná o střihové posuny jednotlivých součástí, výzdobu, nášivku aplikací a strojově vyšitých stužek či galanterního zboží. Užívání výšivkových motivů nebo střihových inspirací z lidového oděvu bylo v městském prostředí osmdesátých a devadesátých let 19. století považováno za projev vlastenectví. Hnutí, hledající v lidové kultuře kulturu národní, vyvrcholilo přípravami a realizací Národopisné výstavy československé v roce 1895 a jeho projevem byla nejen intenzivní sběratelská činnost, ale právě také aplikace prvků tradičního lidového oděvu v módních šatech. Řadu návodů na uplatnění lidových motivů v dětském oděvu poskytovaly ženské časopisy, jako *Kalendář paní a dívek*, *Domáci hospodyně* či *Náš kroj* atd.²⁸ V některých časopisech nebo samostatných publikacích se objevovaly také střihy a vzory výšivek, ať už na kroje a krojové součástky do jisté míry autentické,²⁹ tak návody k šití košilek, obleků i kalhot s použitím upravených střihů nebo výšivek či aplikací vycházejících z lidového oděvu. Příkladem využití motivů lidové výšivky je např. souprava košilky s kalhotkami (E 33.783–E 33.784) z roku 1935 z Uherského Hradiště. Střihově vychází z městské módy, avšak na rukávech, límečku i předním díle je košilka zdobená modrou výšivkou s květinovým motivem vycházejícím z motivů „malované“ výšivky z Podluží, kterou můžeme nalézt na límcích k rukávcům nebo na šatkách.

Nejmenší děti byly oblékány běžně od padesátých let 20. století do tzv. *sakumpaků* či *kombeluší*, šitých z teplé látky. Měly střih overalu s dlouhými rukávy, zapínané byly na zádech (E 27.796). Na děti se začaly oděvní součástky také plést – různé typy čepiček, svetříků a kabátků. Ty se objevují od třicátých let, v lidovém prostředí později (E 37.113–E 37.115).

V řadě obcí se pod vlivem blízkého města začaly brzy po první světové válce, především však ve třicátých až čtyřicátých letech 20. století, nosit šaty městského střihu. Ty už byly určeny výhradně děvčátkům, a zejména pro slavnost Božího těla byly šité z bílých polobrokátů, etamínu, hedvábného rypsu a dalších jemných látek. Chlapci už po roce 1900 začali nosit civilní kalhoty, saka, případně celé obleky. Tyto součásti se kombinovaly s krojovými košilemi, nebo maminky šily dětem košile konfekčního střihu, případně se košile kupovaly.

Dětský oděv rozdělený podle pohlaví

Obvykle od věku čtyř až pěti let začali chlapci a dívky nosit oděv obdobný kroji rodičů. Děvčátka sukně, rukávečky či jupky, chlapci obvykle plátěné kalhoty *třaslavice* a košile. I zde se oděv vnitřně diferencuje na pracovní, všední, sváteční až obřadní se specifickými znaky jednotlivých krojových součástí. Někteří badatelé, např. P. Bogatyrev, také upozorňují na rozdíly v oděvu různých věkových skupin.³⁰ Krojové součástky dětí různého věku se mohly rozlišovat jemnými nuancemi ve výzdobě nebo použitých materiálech. Děti obvykle dědily v rodině oděv po svých starších sourozencích a nosily se tak, zejména v případě kroje všedního či polosvátečního, až do úplného roztrhání. Navíc byly obvykle dětské oděvy šité již z obnošených oděvů kroje rodičů. Určité krojové součástky – soukenné nohavice, kordulky – dostávaly děti obvykle s nástupem do školy nebo k 1. svatému přijímání. Další součásti pak v době dospívání, nebo s příchodem mezi svobodnou mládež (chasu) – chlapci kosárky, dívky věnečky, věnce nebo rožky (Podluží). Obutí ve všední dny nebylo žádné, děti chodily od jara do podzimu bosy. Obvykle do svátku od sv. Josefa (19. března) do sv. Martina (11. listopadu). Takto až do třicátých let chodily i do školy. V chladnějším počasí si omotávaly nohy onucemi a obouvaly podomácky šité plstěné botky. Ke svátečnímu kroji rodiče dětem kupovali kotníčkové botky na šněrování. Vysoké

holínkové boty dostávali chlapci nejčastěji k nohavicím a kordulce k 1. svatému přijímání (Vlčnov), děvčata až vycházela ze školy.

Chlapci nosili obvykle košilkou stříhem shodnou s krojovou košilí svých otců, od meziválečného období se nosily také košile konfekční, zapínané na knoflíky. Plátěné *třaslavice*, *gatě* či *plkavice* oblékali chlapci od jara do podzimu, během první třetiny 20. století se ujal také krátké kalhoty na jednu či dvě kšandy s poklopцем. Do školy chodili ve všedním, ale vždy čistém a upraveném oděvu. O neděli a ve svátek nosili chlapci soukenné kalhoty i kordulky. Poměrně brzy se u chlapců objevily také konfekční součásti oblečení – kalhoty i saka. Vždy se kupovaly větší, aby dítěti oblek vydržel co nejdéle. V některých lokalitách se ve třicátých letech nosily i manšestrové kalhoty s vyšitím kolem kapes (Vlčnov). Plnohodnotné krojové součástky slavnostního kroje dostávali chlapci často k 1. svatému přijímání – kordulky, nohavice, holínkové boty.

Děvčátka chodila ve všední den v jupkách či plátěných rukávcích a sukních z plátka s drobným potiskem nebo z polovlněných materiálů. Na hlavě měly děti vždy šátek uvázaný pod krkem, nebo v týle na „zuzku“ na „drndu“. V chladnějším počasí nosila děvčátka plyšové jupky, kacabajky a vlněné kostkované šátky i *vlňáčky*. Ve třicátých letech se začaly nosit také vroubkované bavlněné punčochy a svetry oblékané ke krojovým součástkám. Sváteční oblečení se skládalo z rukávců, kordulek, spodnic, zadních sukní obvykle černých s výšivkou přes vrapy zdobených šorců a fěrtůšku (Uherskohradištsko), sukní a zástěr (Kyjovsko), rukávců s kordulkou a šátku. Na Podluží začala děvčátka nosit šaty – komplet jupky a sukně stejné barvy a ze stejné látky. Sukně byla v dolní části nabraná do několika sámků.

K obřadním příležitostem (1. svaté přijímání, slavnost Božího těla, svatba) měla děvčátka oděv v převládající bílé barvě a na hlavě věneček z umělého či voskového kvítí. Základní součásti již byly zcela shodné s kroji svobodných děvčat. Družičky nosily obvykle bílé punčochy bavlněné vroubkované, později i nylonové punčochové kalhoty. Na Uherskohradištsku je nosily tzv. bubínkové či pupkové punčochy, pletené z bílé vlny s plastickým vzorem malých „bubínků“. Naproti tomu v obcích na Uherskobrodsku (Hradčovice, Těšov) se zača-

Děti různého věku ve svátečním kroji. Nivnice 1900. Fotoarchiv SM UH.

ly nosit i brzy po roce 1910 bílé punčochy s vypleteným pestrobarevným vzorem. Měly je ale až dívky kolem věku patnácti let.

Během třicátých a čtyřicátých let přibývalo do dětského oděvu velké množství konfekčních oděvních součástek – košile, halenky, svetry, kalhoty i saka atd., které nahrazovaly původní krojové součástky. V bohatších selských rodinách se již zejména chlapci začali záhy oblékat tzv. *po*

městsky nebo *po panský* (Uherskohradištsko, okolí Strážnice). Stejně jako v oděvu dospělých nositelkami původního kroje byly déle ženy, dívky a děvčátka. Dokládá to řada rodinných i školních fotografií z třicátých a čtyřicátých let 20. století. Od padesátých let se už dětský kroj nosil na Slovácku prakticky pouze ve slavnostní a obřadní variantě. Na základě fyzických dokladů shromážděných ve sbírkovém fondu Slováckého muzea v Uherském Hradišti lze poukázat na stříhovou konzervativnost oděvu dětí na Slovácku ve druhé polovině 19. století a první třetině 20. století. Prakticky se na celém území vyskytovaly dva typy šatiček kandašek – s nabíranými rukávy a bez rukávů. Obdobně konzervativní byly slavnostní čepčky tzv. karkulky, šité nejčastěji ze tří, starší typy na Uherskobrodsku z šesti částí. Fyzické doklady v muzejních sbírkách jsou ve srovnání s doklady kroje dospělých zlomkovité. Důvodem je především to, že děti v rodině oděv dědily jedno po druhém často do úplného roztrhání. Fotografie nám v tomto ohledu nabízí poměrně brzký nástup civilního oblečení. Důvod můžeme spatřovat v tom, že děti, ačkoli běžně nosily kroj, rodiče nechali fotografovat v „lepších“ šatech.

Poznámky:

- 1 Š o t k o v á, B.: *Naše lidové kroje. Jejich vzory, stříhy a zpracování. Kroj Dětský*. Praha 1951.
- 2 K l v a ň a, J.: Lidové kroje na Moravském Slovensku. In: *Moravské Slovensko I*. Praha 1918, s. 97–252.
- 3 K r i š k o v á, Z.: Dětský textil jako doklad etnokulturních vztahů společnosti. In: *Textil v muzeu: soubor statí k problematice Dětský textil a textilní hračka*. Brno 2012, s. 3–6. B á r t o v á P a v e l k o v á, T.: Dětský textil a textilní hračka u Romů. Tamtéž, s. 21–25. T a u b e r o v á, M.: Křestní a úvodní oblečení novorozence a dětská textilní hračka v Čechách v 19. století. Tamtéž, s. 46–51. K o n d r o v á, M.: Dětský sváteční oděv ve sbírkách Slováckého muzea. Tamtéž, s. 62–68.
- 4 L e n d e r o v á, M., R ý d l, K.: *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Praha 2006, s. 106.
- 5 N á p l a v o v á, M., T a r c a l o v á, L.: Dětský oděv na Uherskohradištsku. *Slovácko 22*, 1980, s. 61.
- 6 Foto Erwina Rauppa žena s děčkem z Javorníka ze sbírek Slováckého muzea v Uh. Hradišti, inv. č. U 5187. Publikováno: R a u p p, E. et al.: *Erwin Raupp: Moravská Hellas 1904=Mährisches Hellas 1904=Moravian Hellas 1904*. Lomnice nad Popelkou 2010, č. 91, s. 149.
- 7 Podbradníky E 19.921, E 19.922, E 19.933–E 19.936, E 32.104, E 33.783.
- 8 H o f e r, J.: Život na starohrozenkovských Kopicích. *Lidová tvorba: revue pro propagaci lidového umění 1*, 1940, č. 3–4, s. 4–7.
- 9 N o v á k o v á, L.: Oděv dětí na Moravě ve sbírkách Etnografického ústavu Moravského zemského muzea. In: *Folia ethnographica 31*, 1997, s. 27–36.
- 10 Peřinka E 9620 ušitá z povlaku na peřinu, nebo E 35.403 z roku 1930.
- 11 Peřinky E 9619, E 11.464, E 35.402 z roku 1940.
- 12 N á p l a v o v á, M., T a r c a l o v á, L.: Dětský oděv na Uherskohradištsku. *Slovácko 22*, 1980, s. 61.
- 13 Ve sbírkách Slováckého muzea je uloženo 23 povijanů různého stáří i typů. Převážně jsou zastoupeny bílé vytkávané tkanice, ale také háčkované žluté, růžové i modré pásy.
- 14 B o g a t y r e v, P.: *Funkcie kroja na Moravskom Slovensku*. Martin 1937, s. 42.
- 15 Ve sbírkách SM jsou to peřinky E 30.447, E 34.791, E 34.792 z let 1950 z Uherského Hradiště a Brna.
- 16 N á p l a v o v á, M., T a r c a l o v á, L.: Tamtéž, s. 62.
- 17 T a u b e r o v á, M.: Křestní a úvodní oblečení novorozence a dětská textilní hračka v Čechách v 19. století. In: *Textil v muzeu: soubor statí k problematice Dětský textil a textilní hračka*. Brno 2012, s. 47.
- 18 Š i m š a, M.: Odívání. In: Čejka, J. a kol.: *Ratiškovice: minulostí slovácké obce*. Ratiškovice 2010, s. 582–660.
- 19 V národopisné literatuře se jako karkulky označují slavnostní čepčky z tří až šesti částí s různími na temeni z drahých látek. Naproti tomu Č. Zíbrt označoval jako karkulky všechny druhy čepčeků,

- kteří děti nosily. „Karkulky bývají různých druhů: buď z látek ušité, pletené (štrikované), háčkové, sítkované.“ Z í b r t, Č.: O dětské karkulce a křtícím vinku. *Český lid* 24, 1924, s. 368–371.
- 20 L. Nováková považuje variantu ze čtyř až šesti částí za vývojově starší. N o v á k o v á, L.: Tamtéž, s. 27–36.
- 21 O n d e r k o v á D o s t á l o v á, L.: Dětský kroj na Podluží. *Český lid* 43, 1956, s. 173–174.
- 22 P a v e l č í k, J.: Čechýlek ze Strání. *Malovaný kraj* 17, 1981, č. 4, s. 18–19.
- 23 K l v a ň a, J.: Lidové kroje na Moravském Slovensku. In: *Moravské Slovensko* I. Praha 1918, s. 190.
- 24 Tamtéž, s. 203.
- 25 Fotoarchiv SM. Velká nad Veličkou, inv. č. 2846.
- 26 H o l ý, D., F r o l e c, V., J e ř á b e k, R.: *Horňácko: život a kultura lidu na moravsko-slovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno 1966, s. 170.
- 27 Publikován v *Moravském Slovensku*, s. 199, obr. 221.
- 28 Š t ě p á n o v á, I.: Svéráz v dětském oděvu koncem 19. století. In: *Folia ethnographica* 34–35, 2000/2001, s. 71–79.
- 29 Š o t k o v á, B.: Tamtéž.
- 30 B o g a t y r e v, P.: Tamtéž, s. 42.

Literatura:

- Č a s t o v á, V., G a l e č k o v á, R., P e t ř í k o v á, M.: *Kroje hornácké obce Velká nad Veličkou*. Velká nad Veličkou 2000.
- H o l ý, D., F r o l e c, V., J e ř á b e k, R. (eds.): *Horňácko: život a kultura lidu na moravsko-slovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno 1966.
- K l v a ň a, J.: Lidové kroje na Moravském Slovensku. In: *Moravské Slovensko* I. Praha 1918, s. 97–252.
- K o n d r o v á, M.: Textilní sbírka Slovákého muzea v Uherském Hradišti a její utváření. *Slovácko* 45, 2003, s. 9–25.
- K o n d r o v á, M.: Typologie textilní sbírky Slovákého muzea v Uherském Hradišti a její vyhodnocení. *Slovácko* 46, 2004, s. 9–45.
- K o n d r o v á, M.: Textilní sbírka Slovákého muzea – péče a využití. *Slovácko* 47, 2005, s. 9–20.
- L a n g h a m m e r o v á, J.: *Lidové kroje z České republiky*. Praha 2001.
- L e n d e r o v á, M., R ý d l, K.: *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Praha 2006.
- N á p l a v o v á, M., T a r c a l o v á, L.: Jak se děti na Hradištsku „chovaly“ a „bavily“. *Malovaný kraj* 17, 1981, č. 4, s. 18.
- N á p l a v o v á, M., T a r c a l o v á, L.: Dětský oděv na Uherskohradištsku. *Slovácko* 22, 1980, s. 61–72.
- N o v á k o v á, L.: heslo Dětský oděv. In: Brouček, S. (ed.) et al.: *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 2 sv., Věcná část A–N. Praha 2007, s. 134–136.
- N o v á k o v á, L.: Oděv dětí na Moravě ve sbírkách Etnografického ústavu Moravského zemského muzea. In: *Folia ethnographica* 31, 1997, s. 27–36.
- O n d e r k o v á D o s t á l o v á, L.: Dětský kroj na Podluží. *Český lid* 43, 1956, s. 172–177.
- Š i m š a, M.: Odívání. In: Čejka, J. a kol. *Ratíškovice: minulostí slovácké obce*. Ratíškovice 2010, s. 582–660.
- Š o t k o v á, B.: *Naše lidové kroje. Jejich vzory, stříhy a zpracování. Kroj Dětský*. Praha 1951.
- Š t ě p á n o v á, I.: Svéráz v dětském oděvu koncem 19. století. In: *Folia ethnographica* 34–35, 2000/2001, s. 71–79.
- T a u b e r o v á, M.: Křestní a úvodní oblečení novorozence a dětská textilní hračka v Čechách v 19. století. In: *Textil v muzeu: soubor statí k problematice Dětský textil a textilní hračka*. Brno 2012, s. 47.

Foto sbírkových předmětů Slovákého muzea Ladislav Chvalkovský, 2012.

Mgr. Marta K o n d r o v á (n. 1979), etnografka Slovákého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se orientuje na lidový oděv, keramiku a postupně zpracovává sbírkový fond etnografického oddělení.

Children's folk clothes in Moravian Slovakia on the example of the collection of photographs and collections of the Moravian Slovak Museum

A b s t r a c t

In the ethnographic literature children's clothes were tackled only marginally, usually from the point of view of descriptions of regional varieties of costumes. Children's clothes represent only small collections in the funds of respective museums and the situation is the same in the case of the ethnographic textile collection of the Moravian Slovak Museum in Uherské Hradiště. Children wore the festive or ceremonial costumes on the occasions of holidays of family or year cycle. Among the most ceremonial ones was baptism. In the past, a great attention was paid to the clothes which the person who was baptised was wearing. The most expensive and smoothest materials were used to make baptism caps and coats great attention was also paid to the process of making them. Clothes for toddlers as well as for older children in the folk environment and also in the so called high culture were of the unified cut for boys and girls until the age of five or six. Then they started to wear smaller costumes which were the same as their parents'. In the period between the WW I and WW II a number of ready-to-wear clothes parts finds its way into folk costumes. Those civil ready-to-wear parts were accepted earlier by the boys, girls replaced their costume parts mainly in the 40s of the 20th century.

Kindervolkskleidung in der Mährischen Slowakei; am Beispiel der im Museum der Mährischen Slowakei untergebrachten Sammlung und Fotodokumentation

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Kindervolkskleidung wurde in der völkerkundlichen Literatur wenig Aufmerksamkeit gewidmet, erwähnt wird sie eher nur in Beschreibungen von regionalen Trachtentypen. Die Kinderfestkleidung ist im Rahmen der Textilfonds in einzelnen Museen nur in Form von kleinen Kollektionen vertreten. Ebenso geschieht es im Falle der ethnographischen Textilsammlung des Museums der Mährischen Slowakei in Uherské Hradiště. Die Kinder trugen anlässlich der Familien- oder Jahresfeste die festliche oder zeremonielle Kleidung. Die Kindertaufe gehörte zu den schönsten christlichen Zeremonien. Für Taufhemdchen und Taufhäubchen wurden die teuersten und feinsten Materialien verwendet, zur Verschönerung dienten auch noch zahlreiche Verzierungen. Bei Kleinkindern im Krabbel- bis ins Vorschulalter (5 oder 6 Jahre) wurde für Mädchen- und Jungenkleidung, egal ob ländliche oder gehobene Mode, einheitlicher Schnitt gewählt. Im Schulalter trugen die Kinder ähnliche Trachtenstücke wie ihre Eltern, nur in kleinen Größen. In der Zwischenkriegszeit kamen auch manche Konfektionsstücke in Gebrauch. Die Jungen trugen Zivilkleidung früher als Mädchen. Besonders in den vierziger Jahren des 20. Jahrhunderts haben die Mädchen ihre Trachtenstücke durch „Wohlfühlkleidung“ ersetzt.

